NITO

Klima- og miljødepartementet

2. november 2022

NITOs innspill til stortingsmelding om klimatilpasning

NITO er Norges største fagorganisasjon for ingeniører og teknologer, med over 100 000 medlemmer. Mange av våre medlemmer arbeider med bygg og anlegg, vei, bane, vann og avløp, og annen kritisk infrastruktur over hele landet. Ingeniører og teknologer er sentrale i arbeidet med klimatilpasningen samfunnet står overfor, i møte med stadig økende klima- og naturforandringer.

Norge får et varmere og våtere klima framover på grunn av klimaendringene. Det vil føre til mer flom og flere skred, og gå utover eksisterende infrastruktur som vann, avløp og veier. For å unngå fare for liv og helse, trygge ferdsel på veiene, og redusere stenging på grunn av ras og skred, må vi sikre flere utsatte områder. Nybygg må plasseres så trygt og bygges så robuste at de tåler det nye klimaet, og eksisterende bygg må vedlikeholdes deretter.

Økonomiske utfordringer:

Mange kommuner har økonomiske utfordringer. Dårlig økonomi påvirker deres evne og villighet til å satse på klimatilpasningstiltak med høye investeringskostnader, men som vil lønne seg på sikt. I tillegg vil EUs revisjon av avløpsdirektivet kunne stille krav som vil kunne innebære store kostnader, og vi bør være forberedt og godt i gang i møte med nye krav.

Kompetansebehov:

NITO har medlemmer i alle sektorer, for eksempel fra veiutbygging til miljørettet helsevern, og vann og avløp. Det er mangel på ingeniører og teknologer i Norge i dag, og dermed er et tiltak å satse på rekruttering, og ikke minst utvikle og beholde de som er ansatt. I tillegg bør man sikre store nok fagmiljøer for ingeniørene i kommuner og etater. Vi registrerer stor “turnover” i kommunene, der arbeidsgiver bruker mye ressurser på opplæring, for så å miste gode forvaltere kort tid etterpå. Kompetansemangelen kan gjøre at nyere teknologi og metoder ikke vurderes og benyttes. For eksempel benyttes NoDig-metoder i liten grad, selv om dette er billigere og mer miljøvennlig enn mer tradisjonelle metoder. Det er behov for lærings- og innovasjonssentre, der kommuner kan lære beste-praksis-metoder og løsninger av hverandre.

Fornying av vann- og avløpsnettet:

Vann- og avløpssektoren står overfor store utfordringer. De største kostnadene ventes i forbindelse med ledningsnettet som må fornyes. Det er også behov for å sikre forsyningssikkerhet og håndtere konsekvenser av klimaendringer gjennom å oppgradere vannverk og bygge ut kapasiteten på vannbehandlingsanlegg. Disse tiltakene forventes å koste flere hundre milliarder kroner, og manglende investeringer kan i verste fall gå utover liv og helse, og natur og miljø.

Kommunene er lovpålagt å yte vann- og avløpstjenester til innbyggerne etter selvkostprinsippet. På bakgrunn av store etterslep og det faktum at innbyggere i landets kommuner i lang tid har betalt for lite for vann- og avløpstjenester, bør regjeringen se på alternative måter å finansiere disse på. Vi ber regjeringen vurdere for eksempel rentefrie lån til kommunene, som et ledd i å bedre tilstanden innen

vann og avløp. Et gammelt og slitt ledningsnett medfører store vanntap, og uønskede utslipp av urenset kloakk, som er dårlig ressursutnyttelse og negativt for miljøet.

NITO mener:

• Infrastruktur for vann og avløp må utbedres gjennom oppgradering av eksisterende ledningsnett og tiltak mot overvann: Overvannshåndtering må ha en helhetlig vinkling. Kompetanse omkring overvann må prioriteres i flere ledd – byplanleggere, landskapsarkitekter, veiforvaltere og forvaltere av VA-systemene. Eksisterende krav, for eksempel infiltrasjon i Vassdragsloven, må tillegges større vekt, og implementeres i urbane områder. Dette vil ta ned belastningen på ledningsnettet, og bidra til mulig fortetting av byområder. Den statlige styringen av overvannsutfordringene er mangelfull og fragmentert. Ansvaret for forebygging og erstatninger for overvannsskader oppleves ikke avklart.

• Tekniske fagmiljøer i kommunene må styrkes – Samhandling må styrkes mellom enheter i kommunene (eiendom, byplan, byggesak, vei, VA, Park). Finansiering via gebyrmidler må frigjøres for tiltak der de har størst effekt, gjerne på andre ansvarsområder (for eksempel park-områder) Rekruttering av kompetanse må sikres for å kunne ha langsiktige planer operative. Myndigheter som Mattilsynet og Statsforvalter må sette strengere krav til oppfølging av anleggenes funksjonalitet. Det er bekymringsfullt at Mattilsynet mener at > 30 % vanntap er OK, dette mener vi er for mye.

• Myndighetene må vurdere alternative finansieringsordninger for kommunene for oppgradering av ledningsnett og vann- og avløpstjenester, som for eksempel rentefrie lån. Myndighetene vet at det er store utfordringer med vannforsyning og avløpsbehandling. Norske kommuner melder nå reduserte investeringer pga. økte renteutgifter der all gebyrøkning går til å dekke dette. Hvis myndighetene mener at rehabilitering/fornying av VA-systemene skal opprettholdes, må dette sikres med statlig finansiering.

• Kommuner og etater må i større grad etterspørre innovative teknologiske løsninger for å oppgradere infrastruktur som bidrar til å redusere kostnadene. Kompetansemiljøer må samarbeide om å videreutvikle teknologien NoDig. Kompetanse vil bidra til riktig ressursbruk gjennom målrettet reparasjon der det er behov og mulighet til det, og med NoDig kan dette gjøres raskere og billigere. Vi må bli flinkere til å finne og tette vannlekkasjer. Dagbøter for høy lekkasjegrad er et mulig virkemiddel.

Vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Egil Thompson
Generalsekretær